

HANG BARBARA

Presztízsnövelés a fizikai szakmák világában, különös tekintettel a Szakma Sztár Fesztiválra

1. Bevezetés

Az iskolarendszerű középfokú szakképzés problémakörei összetettek, maga a terület egy komplex, társadalmi-gazdasági, illetve oktatáspolitikai elemek által determinált közegben értelmezhető. Kutatási témám kiinduló pontja a középfokú szakképzési rendszer és a társadalmi- gazdasági szféra kapcsolatrendszere, azonban jelen dolgozatban nem vállalkozhatunk mélyebb elemzésre, csupán az általam legfontosabbnak ítélt pontok kerülnek kiemelésre.

A középfokú iskolarendszerű szakképzés egyik alapvető problémája az, hogy az iskolaválasztás előtt álló fiatalokat nem tudja megnyerni a szakmatanulást kínáló perspektívájával. A tanulók inkább a gimnáziumi és szakközépiskolai oktatást választják, mint a szakmunkásképző/szakiskolákhoz köthető szakmatanulást. A rendszerváltást követően, 1990-ben a gimnáziumi tanulók száma körülbelül 140.000 fő volt, amely az évek múlásával fokozatosan nőtt,¹ míg a szakiskolák adatait figyelve teljesen ellenkező tendenciát tapasztalhatunk. A rendszerváltás idején 220.000 szakmunkás tanuló volt az országunkban, döntően fizikai szakmákra beiskolázva. Azonban az évek múlásával folyamatosan kevesebb diákot számlálhattunk, a mostani, 2012/2013-as tanévben 140.000 körülire tehető a szakiskolákban tanulók száma.²

Az előbb ismertetett tendencia is mutatja, hogy a fizikai munkások elismertségének, presztízisének hanyatlása, a szakképzett munkaerő alábecsültsége a rendszerváltást követően indult el, a piacgazdaság megjelenése következtében. A privatizáció következményeként hirtelen megnőtt munkanélküliség, leginkább a „kékgalléros” szakmákat érintette.

A „fehérgalléros” szakmák ebből kifolyólag felértékelődtek, elősegítve az oktatási expanzió megjelenését. Kényelmesebbnek és munkaerő-piaci szempontból biztonságosabbnak tartották az irodai, ügyviteli, szellemi szolgáltató munkaköröket, nem csupán a magasabb bérszínvonal miatt, hanem mert nem járt együtt a munkavégzéssel a mindennapos „koszos, melós ruha”. Sajnos a társadalom tagjai nem veszik figyelembe, hogy a technikai fejlődésnek köszönhetően folyamatosan változnak a szakmai módszerek, az ergonómiai környezet, manapság már tiszta és rendezett körülmények között dolgozhatnak a fizikai munkát végző szakemberek. Emellett a

¹ Gimnáziumi nevelés és oktatás.

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi004.html
2013.január 03.(18:45)

² Szakiskolai és speciális szakiskolai nevelés és oktatás.

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi003.html
2013.január 03.(18:55)

technikai újítások megkívánják a kétkezi fizikai szakmáknál is a pontos, alapos műszaki tudást és sok esetben a kreativitás, személyes „rátermettség” sokkal nagyobb teret kap, mint egy irodai állásnál.

A szakmatanulás felé orientálódást már az általános iskolában is szorgalmazni kellene, ahogyan a németországi példa is mutatja. Azonban Magyarországon az alapfokú oktatás gyakran nem szentel elegendő figyelmet arra, hogy megismertessék a tanulókkal a munka világát, hogy bemutassák a diákoknak a karrierlehetőségeket, ezáltal szembesítve saját készségbeli erősségeikkel és gyengeségeikkel. Kevésbé elfogadott az, hogy minden tanuló különböző kompetenciákkal, képességekkel rendelkezik, pedig ennek a ténynek az akceptálása elengedhetetlen a modern irányzat, a konstruktivista pedagógia kivitelezéséhez. Csekély hangsúlyt helyeznek a szakmatanulásra, pedig a középfokú iskolaválasztás már egy nagy lépést jelentene az egyéni szakmai életút megalapozásában. A szakiskolák esetében ezért is inkább az úgynevezett „maradék-elv” érvényesül, többnyire azok választják ezt az iskolatípust, akik hátrányos helyzetük miatt eleve lemondanak a felsőoktatásról, vagy éppen a beszüntült lehetőségek miatt (családi, földrajzi hátrányok, iskolai kudarcok, átlag alatti képességek stb.) nem is gondolhatnak egy „erősebb” gimnázium vagy szakközépiskola elvégzésére.³

A szakképzés be- és kimeneti követelményeit az Országos Képzési Jegyzék foglalja magába, amely a későbbiekben részletesebb bemutatásra kerül. Az OKJ-t 2006 óta a kompetencia-elvű megközelítés jellemzi, azonban ennek valós átültetése problémás. A szakmákat oktató intézményekben még mindig túl nagy szerepet kap az elméleti oktatás, a hagyományos, tudásközpontú pedagógia a jellemző irányvonal, a gyakorlatiasságot, kooperatív módszereket kívánó tanítás háttérbe szorul. Ezáltal a szakmai műveltséget a munkaerő-piaci elvárásokhoz képest gyakran hiányosan sajátítják el a tanulók. Nem véletlen a kamarai szándék a gyakorlati órák növelése és a vállalati gyakorlat erősítése kapcsán. Napjainkban az a lényeges, hogy a munkavállaló megfelelő minőségben, megadott határidőn belül teljesíteni tudja a rábízott feladatot. Felértékelődött a munkát végző személy munkamorálja, együttműködési hajlandósága, kommunikációs készsége és problémamegoldó képessége. Ezek, megfelelő gyakorlati óraszám mellett könnyedén elsajátíthatók.

A középfokú szakképzés választásától távol tartja a fiatalokat az is, hogy a fizikai foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete arányaiban messze elmarad a szellemi munkát végzők havi bruttó átlagkeresetétől.^{4 5} A nemzetgazdaság szinte minden területén jóval nagyobb fizetést kapnak az utóbbi kategóriába tartozók és aránytalanul alacsony az előbbi csoportba tartozók bére. A fizikai foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete változó, nem kiegyensúlyozott és alacsony tartományokban mozog. Főleg az építőipar és az egészségügy területén kritikus a helyzet, amin a kötelező

³ Dávid János et al.: Úton a második struktúraváltás felé? A kézgalléros szakmák radikális presztízscsökkenése. Székesfehérvár, 2008.133-135 p.

⁴ A fizikai foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdaságban.http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli013.html 2012.december 27. (14:55)

⁵ A szellemi foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdaságban http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qli015.html 2012.december 27. (15:10)

minimálbér sem változtat érdemben. Ennek megváltoztatása (növelése) lényegesen emelné a kétkézi fizikai szakmák presztízsét és vonzerejét, amely több társadalmi-gazdasági problémára is megoldást nyújtana.

Lényeges probléma napjainkban az iskolákból való lemorzsolódás is. A korai iskolaelhagyás, a szinten belüli és a szintek közötti lemorzsolódás, megfigyelhető az oktatás minden lépcsőfokán. Körülbelül 20.000 főre tehető azoknak a száma, akik nem tanulnak tovább az általános iskola elvégzése után. A társadalom folyamatosan újratermeli a végzettség és kompetenciák nélküli embereket.⁶ Őket elsősorban a szakképzéssel lehetne visszacsábítani a tanuláshoz, hiszen feltehetőleg több sikerélménnyel gazdagodnának egy szakiskolában, mint egy elméletközpontú gimnáziumban. Valamint a munkaerő-piaci igényeket is jobban ki lehet elégíteni a megszerzett szakmai kompetenciákkal.

A lemorzsolódás okai sok tényezőre vezethetők vissza. A földrajzi hátrányból adódóan sok tanulónak nehézkes az iskolai intézmény megközelítése, a folyamatos ingázás sok esetben kivitelezhetetlen, mert nem áll megfelelő anyagi háttér a tanuló mögött. A rossz pénzügyi helyzet következtében nem rendelkeznek a tanulók megfelelő, nyugodt, tanulást elősegítő otthoni környezettel, a mindennapi megélhetés a napról napra élés körül forog a nélkülöző családok élete, nem az oktatás hangsúlyozásán. Napjainkban is előfordulhat az, hogy a gyermeknek fel kell adnia tanulmányait annak érdekében, hogy a családját fenntartsa. Az utóbbi leginkább a perifériás területeken jellemző a Dél-Dunántúlon elterülő Ormánságban és az Északkeleti ország részben, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben. Ezek a területeken a lakosság életszínvonala jóval alacsonyabb, mint például a Közép-magyarországi, vagy nyugati régiókban. Emellett a lemorzsolódást okozhatja még az is, hogy a gyermek szülei milyen végzettséggel és felfogással rendelkeznek, milyen a rálátásuk a világra. Megfigyelhető, hogy azoknál a diákoknál, ahol a szülők iskolázottsága a 8 osztály végzettséget sem éri el, 30-35%-os a kimaradási arány a szakképzést nyújtó intézményekből.⁷ Túl nagy változás e téren akkor sincs, ha a szülőknek meg van az alapfokú végzettségük. A középfokú végzettséggel rendelkező szülők gyermekeinél láthatunk először pozitívabb mutatókat, itt már alacsonyabb a kimaradási arány, ahogyan a felsőfokú végzettséggel rendelkező felmenők gyerekeinek esetében is.⁸

A középfokú szakképzés (gondoljunk elsősorban a Híd-programra), oktatási rendszerünk fontos csatornája a hátránnyal rendelkező tanulók számára. Emellett munkaerő-piaci funkciója is nagyon fontos. Magyarországon körülbelül 55%-ra tehető a foglalkoztatottak száma, és ez a tendencia az elmúlt 15 évben nem is változott érdemlegesen. A foglalkoztatás bővítésére a szakképzés támogatása lehet az egyik eszköz. Hiszen a szakképzett fiatalok már 20-21 évesen munkát tudnak vállalni, addigra megszerzik a szükséges szakmai tudást és végzettséget ahhoz, hogy megfelelő munkaerővé váljanak. A felsőfokot végzők tanulmányaik miatt később lépnek

⁶ Liskó Ilona: Szakképzés és lemorzsolódás. In: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Szerk.: Fazekas Károly et al. Budapest, 2008.

⁷ Kerékgyártó László: Helyzetkép a hátrányos helyzetű fiatalok felnőttképzés és foglalkoztatás keretében történő felzárkóztatásáról. Szakképzési Szemle, 2005/2. pp. 145-179.

⁸ Liskó Ilona: Szakképzés és lemorzsolódás. In: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Szerk.: Fazekas Károly et al. Budapest, 2008. 103 p.

ki a munkaerőpiacra, így az is előfordulhat például, hogy 25 évesen is még a szülők tartják el gyermeküket. A foglalkoztatottság azokban az országokban magas, ahol a szakképzésre is nagyobb hangsúlyt fektetnek, valamint a felnőttképzés is kiemelkedő szerepet tölt be. Ezért hazánkban is nagyobb figyelmet kellene szentelni a szak- és felnőttképzésre. Ha ez sikerül, akkor nagy eséllyel javíthatunk a foglalkoztatottsági adatainkon. Ezáltal megoldáshoz segíthetjük az elöregedő társadalom jelenségéből fakadó problémákat, hiszen az aktív korúak jelentős része nem dolgozik Magyarországon, azonban a társadalmi problémák kezelése érdekében a teljes vagy azt megközelítő foglalkoztatottság felé kell törekednünk.

Jelen kutatás az eddig felvázolt keretekbe illeszkedik, és egy kevésbé vizsgált területet ölel fel, a szakmák népszerűsítésének egyik eszközét mutatja be.

2. Kutatás eredményeinek bemutatása

Magyarországon a gazdasági és iparkamara pártolja leginkább a szakképzés fejlődését. A gazdasági szervezet küldetésének tekinti a szakképzés óvását, rendezését, építését és támogatását. A szakképzési törvény⁹ alapján a gazdasági kamarák feladata a tanulószervezetek előkészítése, megkötése, amelyek biztosítják a gyakorlati képzés biztonságát, a központi követelményeknek megfelelő munkaerőképzést, valamint azt, hogy a tanulóknak gazdasági újításokat követő oktatásban kell részesülniük. Megköveteli, hogy a gyakorlati helyen történő képzésnek ingyenesnek kell lennie, a tanulóknak pedig biztosítani kell a rendszeres havi pénzbeli juttatást. Emellett, a kamara kiemelt szerepet tölt be a vizsgáztatásban, a mestervizsgáztatásban és a gyakorlati képzés szervezésében.¹⁰ A gazdasági szervezet fejlesztette ki a szintvizsga rendszert is, amely alapján még a záróvizsga előtt, fel lehet mérni a tanulók szakmai tudását, így ha esetleg hiátusok merülnének fel, még van idő a pótlásukra.¹¹

A kamarára egyre nagyobb felelősség hárul. 2007-ben 16 szakmát helyeztek a gondozásába, amelyhez 11-et hozzácsatoltak az azt követő évben. 2010 őszén már megközelítőleg 130 szakmáért felelt a gazdasági szervezet.¹² Elsősorban az építőipari és ipari szakmák felügyeletét kapta meg. A kamarának a pályaorientáció hangsúlyozása is fontos, valamint a kétkezi szakmák bemutatására is komoly hangsúlyt fektet. Ezt az irányvonalat megragadva fogalmaztam meg dolgozatom hipotézisét is.

A kereskedelmi és iparkamara és a támogató vállalatok által szervezett Szakma Sztár Fesztivál elősegíti a fizikai szakmák presztíznövelését, középfokú szakképzési rendszerünk nagyobb elismerését, a gazdaság szereplői és az oktatás résztvevői közötti kapcsolatrendszer bővítését, megerősítését, ezzel képviselve és közvetítve az európai és világszintű (EuroSkills, WorldSkills) szakmai versenyek küldetésstudatát, célját.

A versenyek részletesebb bemutatása előtt, lényegesnek tartom a magyarországi szakképzés ismertetését a teljesség igénye nélkül. Ha összevetjük Magyarországot

⁹A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény módosításáról. In: Magyar Közlöny, 2012. 74. szám. www.magyarkozlony.hu/pdf/13416 2012. november. 06. (19:57)

¹⁰ Velkey Gábor: A (szak) képzés hazai rendszere, működési zavarai és megújítása. A kamarák szerepe a szakképzés szervezésében. http://www.rkk.hu/rkk/publications/phd/velkey_ertekezes.pdf 2012. november 07. (17:30)

¹¹ Vámosi Tamás: Képzés, Tudás, Munka. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2011. 149-151 p.

¹² U.o. 151 p.

szakképzését, a nyugat európai szakképzési rendszerekkel, láthatjuk, hogy oktatásunk jelentősen elméletorientált, gyakorlati képzésünk minőségében és mennyiségében egyaránt elmaradott. Ennek következtében a technikai újítások, változások nehezebben követhetők, elérhetők. Ebben a változást a duális képzés hozhatja el, amely 2012 óta Magyarországon is jelen van. A módszer Németországból származik, így nem véletlen, hogy a német leányvállalatok az első számú kezdeményezői a duális képzés elterjesztésének. A győri Audi gyárnak¹³ vagy a kecskeméti Mercedes komplexumnak¹⁴ egyaránt kiemelkedő a szerepvállalása az oktatás e területén. A duális képzés egy erős gyakorlati tudást ad, amelynek következtében a szakképzett fiatalok a munkaerőpiacra kilépve bárhol, könnyedén megállják a helyüket. Ebből kifolyólag alacsonyabb a pályakezdő munkanélküliek száma azokban az országokban, (Ausztria, Szlovénia) ahol a duális képzés már teret nyert magának, így a foglalkoztatottsági rátájuk is kedvezőbb képet mutat.

A szakközépiskolák általános és szakmai alapozó képzést nyújtanak és az érettségire is felkészítenek. A szakiskolában a régi rendszer szerint általános és szakmai alapozó képzésre volt lehetőség az első két évben. Ezután szakmától függően, egy évtől három évig terjedő szakképzés vehette kezdetét. Napjainkban azonban ez megváltozott, ismét az 1998-ban bevezetett 18 éves tankötelezettség előtti struktúra lett a meghatározó, amely szerint az alapfokú végzettség megszerzése után három évig tartó képzésben lehet elsajátítani a szakmai műveltséget. Az előbbieken már említésre került, hogy a szakközépiskolákban és szakiskolákban oktatott, államilag elismert képzések, be- és kimeneteli követelményeit az Országos Képzési Jegyzék (OKJ) foglalja magába. Rendszerezve sorakoztatja fel a szakmákat, az 1993-as megalakulása óta számos módosításon ment át, alkalmazkodva a szakképzés folyamatosan változó világához.¹⁵

A szakképzési rendszerünkről csak akkor nyerhetünk teljes képet, ha figyelembe vesszük az iskolarendszeren kívül folyó oktatást is. A Térségi Integrált Szakképző Központok (TISZK), abból a célból jöttek létre, hogy gazdaságosabbá tegyék a szakképzést azáltal, hogy egy közös intézménybe koncentrálják a szakmai oktatást, a tanuláshoz szükséges eszközöket is egy helyre tömörítik. A Regionális Képző Központokban (RKK, jelenleg Türr István Képző és Kutató Intézet, országos hálózattal) is folyik szakképzés, amelyek elsősorban a rendszerváltás okozta munkanélküliség megszüntetésére illetve csökkentésére jöttek létre. A szakképzés támogatásában fontos szerepet játszanak a Megyei Fejlesztési és Képzési Bizottságok (MFKB, 2012 előtt RFKB) amelyeknek a feladata, a szakképzés támogatására szánt összeg megfelelő elosztása megyei szinten.

3. A szakmai tudást megmértető versenyek

3.1. EuroSkills, WorldSkills

Az Euroskills és a Worldskills a kétkezi fizikai szakmák megmértetése, elsődleges céljuk a szakképzés népszerűsítése és pártolása, a kormányzatok és a gazdasági sze-

¹³ Kiss Géza: Évtizede duális képzés folyik Győrben az Audinál Nem csak várták megcsinálták. In: Üzleti 7, 2010. november

¹⁴ Ulrich Jäger: Jó bizonyítvánnyal tartós munkaviszony a Mercedesnél. In: Üzleti 7, 2011. május

¹⁵ Vámosi Tamás: Képzés, Tudás, Munka. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2011. 87. p

replők bevonásával. Kiemelt hangsúlyt helyeznek a versenyek során arra, hogy a vállalatok, cégek jelenléte, támogatása szükséges a szakképzés világában, hiszen a gazdaság progresszív növekedését eredményezheti a minőségi szakmaoktatás. A szakmai rendezvény versenypalettáján a régi szakmák mellett az új, modern szakmák is felsorakoznak, bemutatva és ötvözve a hagyományos szakmák szépségét a legújabb technológiákkal (környezetbarát technológiák).¹⁶

A Worldskills támogató partnerei nem kisebb cégek, mint a Siemens, a Würth, 3M, Autodesk, Cisco Systems Inc, Festo, Fluke Corporation, Lincoln Electric, Saint-Gobain vagy a Samsung. Globális partnerként megfigyelhetik a világ több szakképzési rendszerét is, rálátásuk van a folyamatos újításokra, változásokra. Lehetőségük van a tapasztalataikat megosztani a kormányzással és az oktatás résztvevőivel annak érdekében, hogy a szakképzés megfelelően elégítse ki a munkaerő-piaci igényeket.¹⁷

3.2. Szakma Sztár Fesztivál

3.2.1. A verseny

A Szakma Sztár Fesztivál az EuroSkills-nek és a WorldSkills-nek a magyarországi megfelelője. A verseny magába foglalja a Szakma Kiváló Tanulója Versenyt (SZKTV) és az Országos Szakmai Tanulmányi Versenyt (OSZTV). A Kereskedelmi és Iparkamara, valamint a Nemzetgazdasági Minisztérium által szervezett rendezvény, 2008 óta évente vonzza a szakmát tanulókat egy közös megmérettetésre. A folyamatosan bővülő versenyen a legutóbbi, 2013 áprilisában megrendezett budapesti döntőn, már 39 szakmában indulhattak a versenyzők.¹⁸ A verseny célja a szakképzés népszerűsítése, akár már a 14 éves korhoz kötődő iskolaválasztáskor, ugyanis számos általános iskolai diák is megfigyelhette, nyomon követhette a verseny menetét, a versenyzők technikáit, az egyes kategóriák szépségeit, izgalmait. Parragh László az MKIK elnöke így fogalmazott. „Az elmúlt öt évben sikerült közbeszéd tárgyává tenni a szakképzést. Megértetni a magyar politikával és a társadalommal, hogy szakképzettség nélkül nem lehet növelni a foglalkoztatást és nem lehet növelni az ország versenyképességét, ezeken keresztül pedig a mindennapi életünk színvonalát.”¹⁹

3.2.2. A Versenyszabályzat tartalma

A verseny kiírás a Magyar Közlönyben és a rendezvény honlapján, a szakma-sztar.hu-n érhető el. Azok a tanulók indulhatnak a kihíváson, akik végzős, iskola-rendszerű képzésben résztvevő, nappali tagozatos diákok. Az OSZTV-n való részvétellel érettségéhez, vagy a középiskolai utolsó évfolyam elvégzéséhez kötött, míg az SZKTV a szakiskolákban tanulók számára nyújt versenyzési lehetőséget. Elméleti és gyakorlati feladatok egyaránt összetevői a versenynek, a budapesti döntőt megelőzően egy helyi és egy központi elődöntőn kell teljesíteniük az indulóknak. A vállalkozó szelleműeknek a saját iskolájuk igazgatójától és gyakorlati helyük vezetőjétől kell aláírást kérniük az induláshoz. A döntő az OKJ-ban, meghatározott modulok alapján bonyolódik le. A moduláris szerkezetnek köszönhetően a szakmák közti átfedés

¹⁶ Competition rules from WorldSkills. www.worldskills.org

¹⁷ Global Industry Partners. http://www.worldskills.org/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=103&Itemid=992013.01.06. (18:18)

¹⁸ SZSZF versenykiírás

¹⁹ Parragh László az MKIK (Magyar Kereskedelmi és Iparkamara) elnöke

könnyebbé és egyszerűbbé vált,²⁰ annak a diáknak, aki teljesíti a gyakorlati és szóbeli versenyfeladatát minimum 60 %-ra, nem kell később záróvizsgát tennie az előbb említett modulokból. Ha minden egyes részfeladatánál eléri a 60%-ot, mentesül a teljes szakmai vizsga alól.²¹ Az a tanuló, aki igazán jól teljesít, esélyt kaphat a továbbjutásra a EuroSkills-re és a WorldSkills-re.

3.2.3. Cégek vállalkozások szerepe, részvétele

A vetélkedés támogatásában a kamara mellett lényeges szerepet vállalnak a szponzorok is. Az egyes cégek közreműködése segíti és biztosítja az alapanyagok kellő mennyiségét, a versenyrészek akadálymentes lebonyolítását. Ilyen vállalat például: a Schneider Electric a Trilak a Gigi Cosmetic és az Alveola is. Számos olyan szakma van, ahol az iskolában elsajátított technikák nem elegendőek a versenyen való eredményes szerepléshez. Ezeknek az újításoknak a megismerését a vállalkozások és támogatók biztosítják az indulóknak, ezzel is mutatva a cégek elengedhetetlen szerepét a szakképzésben. Például a Wienerberger továbbképzést biztosított a kőműves tanulóknak versenyt megelőző időszakban.

A Gigi Cosmetic a kozmetikai piac egyik meghatározó szereplőjeként, komoly támogatást nyújt a kozmetikus verseny kategóriában résztvevő versenyzőknek. Az Alveola kozmetikai céggel egyetemben minőségi termékeiket a versenyzők rendelkezésére bocsájtják. A vállalatok részvétele mind két oldalról megközelítve pozitív következtetést eredményez. Egyrészt a cégek oldaláról tekintve láthatjuk, hogy a gazdasági piacon való fennmaradáshoz bizony nem csak a megfelelő eszközök kellenek, hanem olyan szakemberek, akik korrekt módon használják is azokat. A verseny lehetővé teszi az adott szakma kiváló, kezdő művelőinek felkutatását. Ez az a hely, rendezvény, ahol a jól felkészült utánpótlás egy területre tömörül, tisztább képet nyújtva a cégeknek a jelenlegi szakmai képzés helyzetéről, eredményességéről. Másrészt a versenyzők szemszögéből vizsgálva, lehetőségük adódik a szakmájuk előrehaladását elősegítő vállalatokkal megismerkedni. Érdekes tényként megemlíteném, hogy Magyarországon csak ezen a rendezvényen tudják egyedül a kozmetikus tanoncok megméretetni magukat.²²

A kozmetikus szakma egy közkedvelt és népszerű szakma, de ne feledkezzünk meg a hiányszakmákról sem. A 2008-ban kirobbant gazdasági világválság az építőipar pangását eredményezte Magyarországon is.²³ Tóth Balázs, okleveles építész így fogalmazott: „Az oktatás és képzés ilyenkor értékelődik fel. Nagyjából úgy gondoljuk, hogy lejjebb már nem mehet, nem süllyedhet az építőipar teljesítménye. Tehát egyszer csak elindul fölfelé és a jól képzett magas színvonalú fiatal munkaerőre szükség lesz.”²⁴ A válság ellenére a kőműves és egyéb, a szakterülethez kapcsolódó szakmák még mindig hiányszakmáknak²⁵ minősülnek. A társadalom lassú elöregedé-

²⁰ Versenyszabályzat. www.szakmasztar.hu 2012.október 28. (18:18)

²¹ Vámosi Tamás: *Képzés, Tudás, Munka*. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2011. 152.p.

²² Aubéli Vanda: Akik arcukat adják a versenyhez In: *Üzleti* 7,2010.június

²³ Koji László: ÉPÍTŐK NAPJA - Az építési ágazat helyzetértékelése, súlyponti problémái és 2009. évi várakozásai 2012.november 07. (15:55.)

http://www.mek.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=1377&Itemid=52

²⁴ Tóth Balázs-okleveles építészmérnök, versenybizottsági tag.

²⁵ Számalk Szakképzési Központ: *Hiányszakmák 2012-2013.* 2010.11.07.(16:17)<http://www.tanfolyam-kepzes.hu/hianyszakmak-2012---2013.html>

se következtében évről évre kevesebb fiatallal kell számolni, így alapvetően kevesebb gyermek kerül be a középiskolai oktatásba, ami egyértelműen negatív irányba mozdítja el a szakmát tanuló diákok mérlegét. Emellett fontos szempont, hogy a szakmák zöme nincs a társadalom szintjén kellőképpen megbecsülve és megfizetve. Véleményem szerint mindenkinek van minimum egy olyan ismerőse, aki külföldön próbált szerencsét egy szakmával a kezében és sokkal nagyobb megbecsülést kapott, mint Magyarországon. *„A külföldre orientálódás nem baj, hiszen a tapasztalatszerzés fontos szempont. Azt kell elérni, hogy a külföldön szerencsét próbálók visszajöjjenek hazájukba, kibővített tudásukat itthon kamatoztassák”* – nyilatkozta Cséfalvay Zoltán gazdasági államtitkár. Természetesen a szakmákat körüllegő negatív dolgok megváltoztatása egy igen hosszú folyamat, de első lépésként a szakmákat népszerűsítő országos verseny szervezése és lebonyolítása is sok ember fejében változásokat idézhet elő.

4. Saját kutatási eredmények

Kutatási tevékenységem a szakirodalmi források feldolgozásán túl primer kutatásokat is tartalmazott. A vizsgált témakör nem sok forrással rendelkezik, nem tekinthető egy „slágertémának”, ezért az információkat a közvetlenül érintett személyektől gyűjtöttem be. Mélyinterjút készítettem öt olyan személlyel, akik kiváló eredményeket értek el a Szakma Sztár Fesztiválon, valamint három, őket támogató céggel, illetve a megyei kamara szakértőjével. A kutatás felvállalt nehézsége, hogy kevés kutatható forrás áll rendelkezésre.

Vizsgálatom fontosabb pontjait és fő gondolati felépítését megjelenítettem a nekik feltett kérdéseimben. Arra kerestem választ, hogy az SZSZF mint rendezvény miként hathat a szakképzés, és egyáltalán a kétkezi szakmák megítélésére, presztízsére, illetve egyfajta egyéni életutat felvillantva, hogyan és mennyiben befolyásolta a rendezvény a szakmai előrehaladásukat. Az interjúk során hallottakat szakmailag összegeztem, megragadva a kutatás irányához tartozó fontosabb információkat és tényeket, másrészt próbáltam azokat a személyes karrierrel, életúttal, szakmai sikerekkel kapcsolatos élethelyzeteket felvillantani, amelyek – szubjektív keretekbe ültetve ugyan – de jól jelzik azt a fajta példamutatást, ami fontos lehet a szakképzési rendszer presztízs-növelésében.

Az interjúk összegzése alapján egyértelműen kimondható, hogy a rendezvény pozitív szerepet tölt be a fizikai szakmák elismerésének folyamatában. Céltudatos-ságot és magabiztosságot növel, ami a jó és sikeres vállalkozás vezetéséhez elengedhetetlen. Emellett szakmai kapcsolatokat indukál a tanulók és a gazdasági szféra szereplői közt, ami nélkülözhetetlen a gazdaság fejlődésében. Az általános szakmai összefüggések mellett kiragadnék néhány elemet az elhangzott interjúkból.

A rendezvény minden évben növekvő népszerűséget könyvelhetett el, az érdeklődő iskolák diákjai, az osztályok, csoportok – a korábbiakhoz hasonlóan – egynapos szakmai kirándulás keretében ingyenesen vettek részt a programon. A fesztiválra 2012-ben hozzávetőleg 12.000 látogató jutott el, közülük – minden megyéből a területi kamarák szervezésében, közel 200 autóbusszal – több, mint 9.000 diák. Ezek 30 százaléka az általános iskolákból érkező 6–7. osztályos, közvetlenül pályaválasztás előtt álló fiatal volt. A látogatók további részét a budapesti iskolák diákjai, az érin-tett szakképesítésekben érdekelt cégek, gazdálkodó szervezetek munkatársai, a szakképzésben résztvevő és vezető szakemberek adták. A verseny fő célkitűzése a gyakorlatigényes, ”fizikai” szakmák társadalmi presztízsének és vonzerejének növelése,

a szakmunkás pályamodell bemutatása és népszerűsítése révén. A rendezvény egyértelműen elősegíti a pályaválasztást és pályaaorientációt. A tanulókra ösztönzőleg hat, megmérettethetik magukat, képet kapnak tudásukról, a sikerélmény hatására nő a motivációjuk. A fiatalok egy számukra új, kötetlen formában mérhetik össze tudásukat a verseny fesztivál hangulatában, és ami talán a legfontosabb, a verseny során lemodellezésre kerülnek a szakma legfontosabb mozzanatai, eljárási módja, módszertana. Sokunkban él tévképzet adott szakember munkáját, munkakörülményeit tekintve, hiszen nem is lehet nyomon követni a technikai, technológiai, ergonómiai fejlődést. Ezek a szituációk, versenyhelyzetek nagyon sok segítséget nyújtanak a valós kép kialakításában és a társadalomnak való közvetítésben.

Interjúalanyom a pécsi Simonyi Károly Szakközépiskola és Szakiskola tanulójaként negyedik helyezést ért el a bőrdíszműves kategóriában a Szakma Sztár Fesztivál 2012 áprilisában rendezett döntőjében. Várhelyi Nóra azért választotta a bőrdíszműves szakmát, mert kezűgyessége már fiatalon kiemelkedőnek bizonyult. A tehetségét és kitartását felismerve javasolták tanárai a versenyen való indulást. A tudását, leleményességét a rendezvényen is bebizonyította, kiváló eredményével sikeresen képviselte gyakorlati helyét és az iskoláját. A megmérettetésen szerzett eredményéből adódóan egyértelművé vált számára, hogy a későbbiekben is ebben a szakmában szeretne dolgozni. Saját vállalkozást alapítana, ahol megvalósíthatja önálló gondolatait, előtérbe helyezheti kreativitását. Elhivatottsága és lelkesedése véleményem szerint elengedhetetlen hozzáállás egy sikeres vállalkozáshoz.

Második interjúmat Győri Kolossal készítettem, aki a Pollack Mihály Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium tanulójaként, ötödik helyezést ért el a Szakma Sztár Fesztiválon, magasépítő technikus szakmában a 2010/2011-es tanévben. Két fontos szempont ösztönözte a szakmaválasztásánál. Elsősorban belső motivációja sodorta erre az életpályára. Kedvezőnek és érdekesnek találta az építész világ adta lehetőségeket, másrészt pedig a környezetének támogatása erősítette meg választását. Olyan végzettséget szeretett volna szerezni, ami hasznos és kamatoztatható. Másodsorban a háttérből hangoztatott érvek, hogy egy szakmával a kezében több lehetősége lesz majd a középiskola végén, mint egy sima érettségivel, meggyőzőnek bizonyultak.

Tanulmányait kibővített tananyaggal kezdte, hiszen képzésének elején, nulladik évfolyamban nagy hangsúlyt fektettek az idegen nyelv oktatására, az ő esetében a német nyelv tanulására. Az ekkor megszerzett tudást már a középiskolai éveinek végén is hasznosítani tudta, hiszen Németországban pár hetes gyakorlaton vett részt. Amellett, hogy ez nyelvgyakorlásnak remek lehetőség volt, sok új technikát is megismerhetett és elsajátíthatott ott. A későbbiekben pedig egyértelműen javára válhat a megszerzett nyelvtudás. A napjainkban oly gyakori külföldi munkavállalás e képzettség mellett neki nem jelenthet problémát.

Több éves szorgalmas kitartása és munkája kifizetődött, mikor a szakmai tanárai bizalmat szavaztak neki és támogatták a szakmai versenyen való részvételét. Erős motiváló tényező volt a modulrendszer adta lehetőség, miszerint ha eléri a 60 %-ot egy adott modul részből, akkor nem kell azt már teljesítenie a tanulmányai végén. Ha pedig mindenben megszerzi az előbb említett százalékot, mentesül az egész záróvizsga alól.

A megmérettetés több fordulós volt. Az első forduló az elméletre koncentrált, amelyet Pécsen rendeztek meg. Ezt követően az elődöntőre Dunaújvárosban került sor, ahol már a gyakorlati feladatokat is teljesíteni kellett. Ezen a verseny-

helyszínen kizárólag a magasépítő technikus szakma szerepelt, a budapesti döntővel ellentétben, hiszen ott már az összes verseny kategória megjelent.

A megmérettetés három napos rendezvényként volt felépítve, látványos elemekkel színesítették a műsort. A híres fellépőktől kezdve a lelkes tánc csapatokon át sok-sok ember dolgozott a műsor minőségi kivitelezésén. A szervezettség a verseny minden részletére kiterjedt. A kellő mennyiségű és minőségű alapanyagok biztosítása, a cégek által is összehangolt szervezői munkát igényelt, ahogyan a versenyfeladatok sokasága is. Például a magasépítő technikus szakma sokrétűségéből adódóan, a versenyzőknek részfeladatként, a mellettük dolgozó és versenyző kőművesek munkáit, technikáit kellett megfigyelniük, és elemezniük.

A verseny alatt Kolosnak sikerült teljesítenie mindenben a minimum százalékot, így az év végi vizsgák alól mentesült. Ezáltal az osztálytársaihoz képest jóval hamarabb, már májusban megkezdhette a munkakeresést. Sikerrel is járt, közvetve hasznot is tudott csiszolni a megszerzett tudásából, a versenyen való szereplést jó referenciaként működött. Középiskolai tanulmányai után elvégzett még egy munkavédelmi ismereteket tartalmazó tanfolyamot, majd egy munkavédelmi tevékenységet végző cégnél kapott megbízást, ahol kifejezetten azért választották őt, mert magasépítő technikus szakmával is rendelkezett. A cégnek ez számos előnyt jelentett, elsősorban azt, hogy nem kellett külön energiát fordítania a betanítására, ha egy építkezésre küldték ki. Átlátta a folyamatokat, értette, hogy mit, miért csinálnak.

Interjúmból kiderült, hogy középfokú végzettséggel is sok minden elérhető és kivitelezhető. Remek lehetőségek tárulnak a szakmát minőségi szinten művelők előtt. A verseny segíti az egyes szakmák részletesebb megismerését, tekintélyének növelését és elfogadottságát.

5. Összefoglalás

A szakirodalom áttekintéséből, a kamara szakmai véleményéből és a mélyinterjúk tartalmából kirajzolódik az, hogy a Szakma Sztár Fesztivál elősegíti a kétkezi fizikai szakmák felértékelődését, pozitív megítélését hazánkban. A rendezvény a nagy látogatottságával hozzájárul a szakmák megismeréséhez, elsősorban a 14 éves korban lévő fiatalok orientálódását pártfogolja. Lényeges megismertetni a diákokkal, hogy milyen előnyei és lehetőségei vannak a szakmáknak, ugyanis a már említett oktatási expanzióknak köszönhetően, egy fiatal felnőtt inkább a felsőoktatásba való bejutást tűzi ki céljául a középiskolai tanulmányai elején, mint sem egy középfokú szakma megszerzését. Hiszen a társadalom azt sugallja, hogy csak akkor érvényesülhet valaki, ha magas végzettséget szerez. Igen, de azok, akiknek nincs lehetőségük vagy megfelelő képességük a felsőoktatás ugródeszkáját átugorni, ők vajon miért ne érvényesülhetnének? A középfokú és felsőfokú végzettségű emberekre egyaránt szükség van a társadalmunknak. A híres vállalatok, cégek támogatásából adódóan a gazdasági világ is felfigyel a versenyre, a háttérben lévő cégek száma folyamatosan, évről-évre növekvő tendenciát mutat, ezzel is növelve az esemény tekintélyét, presztízsét. A vállalatok megfigyelhetik, felfedezhetik az új generáció szakembereit, legújabb tehetségeit, a versenyzők számára is kiugrási lehetőséget biztosítva ezzel. Szakképzési rendszerünk visszaigazolást nyerhet a rendszer újításainak eredményességéről kiszűrheti a még módosítást igénylő területeket, részeket. Emellett fokozatosan nő a döntőben résztvevő tanulók száma, egyre több olyan diák van, aki tudása és felkészültsége alapján eléri, vagy akár meg is haladja az indulásnál elvárt szakmai

mércét. Mindezekből kifolyólag a verseny előmozdítja szakképzésünk megbecsülését, a kétkezi munka nagyobb elfogadását, elismerését.

Irodalomjegyzék

- A fizikai foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdaságban.
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_aves/i_qli013.html 2012.december 27. (14:55)
- A regionális fejlesztési és képzési bizottságok megalakulása, működése 2001-2005.
<http://www.szmm.gov.hu/main.php?folderID=16187> 2013.január 05.(19:44)
- A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény módosításáról. In: Magyar Közlöny, 2012. 74.szám. www.magyarokzlony.hu/pdf/13416 2012.november 06. (19:57)
- A szellemi foglalkozásúak havi bruttó átlagkeresete a nemzetgazdaságban
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_aves/i_qli015.html 2012.december 27. (15:10)
- Aubéli Vanda: Akik arcukat adják a versenyhez In: Üzleti 7, 2010. június
- Balázs Éva – Kocsis Mihály – Vágó Irén (szerk.): Jelentés a magyar közoktatásról 2010. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 2011, 591 p.
- Benedek András: 10+1 kérdés a szakképzésről. Szakképzési Szemle, 1995/11. pp. 6-11.
- Benedek András: Milyen jövő vár az iskolarendszerű szakképzésre? Köznevelés, 1995/51. pp. 7-10.
- Benedek András: Szakképzés-politika európai kitekintésben. NSZI, Budapest, 1997, 88 p.
- Benedek András: Piaccgazdaság és szakképzés. A XXI. Század kihívásai Magyarországon: néhány szakképzési példa. Szakképzési Szemle, 1998/14. pp. 7-17.
- Benedek András (szerk.): Tanulás életen át (TÉT) Magyarországon. Tempus, Budapest, 2009, 256 p.
- Benedek András: Változó szakképzés. A magyar szakképzés szerkezetének változásai a XX: század utolsó negyedében. Okker, Budapest, 2003, 252 p.
- Benke Magdolna (szerk.): Változások, kihívások és szükséges reformok: Összefoglaló a magyar szakképzési rendszerről. NSZI, Budapest, 1997, 63 p.
- Cedefop Refernet Magyarország Hungary: A szakképzés Magyarországon 2011. Budapest, Oktatásfejlesztési Observatórium Központ, 2010. http://www.observatory.org.hu/wp-content/uploads/2012/03/CR_final_2011_HUN.pdf 2012.november 12. (22:42)
- Competition rules from WorldSkills. www.worldskills.org 2013.január 06.
- Dávid János et al.: Úton a második struktúraváltás felé? A kézgalléros szakmák radikális presztízs-csökkenése. Székesfehérvár, 2008.133-135 p.
- Derényi András – Mártonfi György – Sinka Edit – Tót Éva: Áttekintés az Oktatás és képzés 2010 munkaprogram hazai megvalósításáról az egész életen át tartó tanulás szemszögéből. OFI, Budapest, 2007, 60 p.
- Farkas Péter: A szakmatanulásra történő felkészítés a nemzetközi gyakorlatban. Szakképzési Szemle, 2007/2, pp. 213-238.
- Fazekas Károly – Köllő János – Varga Júlia (szerk.): Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. ECOSTAT, Budapest, 2008
- Garai Péter: A magyar szakképzés körajza. Human Exchange, Kaposvár, 2009, 304 p.
- Gimnáziumi nevelés és oktatás.
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_aves/i_zoi004.html 2013.január 3. (18:45)
- Global Industry Partners.
http://www.worldskills.org/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=103&Itemid=9922013.január 6. (18:18)
- Halász Gábor: Az oktatási rendszer. Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 2001, 216 p.
- Havas Gábor – Liskó Ilona: Óvodától a szakmáig. Felsőoktatási Kutatóintézet, Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2006, 214 p.
- Kerékgyártó László: Helyzetkép a hátrányos helyzetű fiatalok felnőttképzés és foglalkoztatás keretében történő felzárkóztatásáról. Szakképzési Szemle, 2005/2. pp. 145-179.
- Kiss Géza: Évtizede duális képzés folyik Győrben az Audinál Nem csak várták megcsinálták. In: Üzleti 7, 2010. november

- Koji László: ÉPÍTŐK NAPJA – Az építési ágazat helyzetértékelése, súlyponti problémái és 2009. évi várakozásai.
http://www.mek.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=1377&Itemid=52
2012.november 7. (15:55)
- Liskó Ilona: Szakképzés és lemorzsolódás. In: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Szerk.: Fazekas Károly et al. Budapest, 2008.
- Liskó Ilona: Szakképzés és lemorzsolódás. In: Zöld könyv a magyar közoktatás megújításáért. Szerk.: Fazekas Károly et al. Budapest, 2008.103 p.
- Mártonfi György: Szakpolitikai javaslat a térségi integrált szakképző központok rendszere átalakításához. Oktatáskutató és fejlesztő Intézet Budapest, 2011.
- Parragh László: Át kell törni a társadalmi „ingerküszöböt”. In: Üzleti 7, 2010.június
Skills explained.
http://www.worldskills.org/index.php?option=com_content&task=section&id=20&Itemid=429 2013.január 5.(19:13)
- Szabó Andrea-Bauer Béla (szerk.): "Ifjúság 2008" kutatás gyorsjelentése. Budapest, Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, 2009 <http://www.szmm.gov.hu> 2012.szeptember 17. (20:44)
- Szakiskolai és speciális szakiskolai nevelés és oktatás.
http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi003.html 2013.január 3.(18:55)
- Számalk Szakképzési Központ: Hiányszakmák 2012-2013. <http://www.tanfolyamkepzes.hu/hianyszakmak-2012---2013.html> 2010.november 7.(16:17)
- Szép Zsófia – Vámosi Tamás: Felnőttképzés és szakképzés, makrofolyamatok és tervezés. PTE FEEK, Pécs, 2007, 245 p.
- Ulrich Jäger: Jó bizonyítvánnyal tartós munkaviszony a Mercédésnél. In: Üzleti 7, 2011.május
- Vámosi Tamás: Képzés, Tudás, Munka. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2011.
- Velkey Gábor: A (szak) képzés hazai rendszere, működési zavarai és megújítása. A kamarák szerepe a szakképzés szervezésében.
http://www.rkk.hu/rkk/publications/phd/velkey_ertekezes.pdf
2012. november 7. (17:30)
- Versenyszabályzat. www.szakmasztar.hu 2012.október 28. (18:18)